

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY**

**KOD UCZNIĄ**

--	--	--

**PESEL**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce  
na naklejkę*

**EGZAMIN W KLASIE TRZECIEJ GIMNAZJUM**

**CZĘŚĆ 1. HISTORIA I WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE**

**Instrukcja dla ucznia**

1. Sprawdź, czy na kolejno ponumerowanych 21 stronach jest wydrukowanych **25 zadań**.

2. Sprawdź, czy do arkusza jest dołączona karta odpowiedzi.

3. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.

4. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.

5. Rozwiązania zadań zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.

6. W arkuszu znajdują się różne typy zadań. Do niektórych zadań są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Tylko jedna z nich jest poprawna. Wybierz ją i zaznacz znakiem **X**, np.

A.      B.      C.      **X**.

7. W niektórych zadaniach zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe i zaznacz znakiem **X** wybraną odpowiedź, np.

<b>X</b>	F
----------	---

 albo 

T	<b>X</b>
---	----------

8. Pozostałe zadania wykonuj zgodnie z poleceniami.

9. Jeśli się pomylisz, otocz znak **X** kółkiem i zaznacz inną odpowiedź, np.

A.      **X**      C.      

<b>X</b>
----------

10. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

***Powodzenia!***

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ  
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia  
do nieprzenoszenia  
zaznaczeń na kartę

**21 KWIETNIA  
2015**

**Godzina rozpoczęcia:  
9:00**

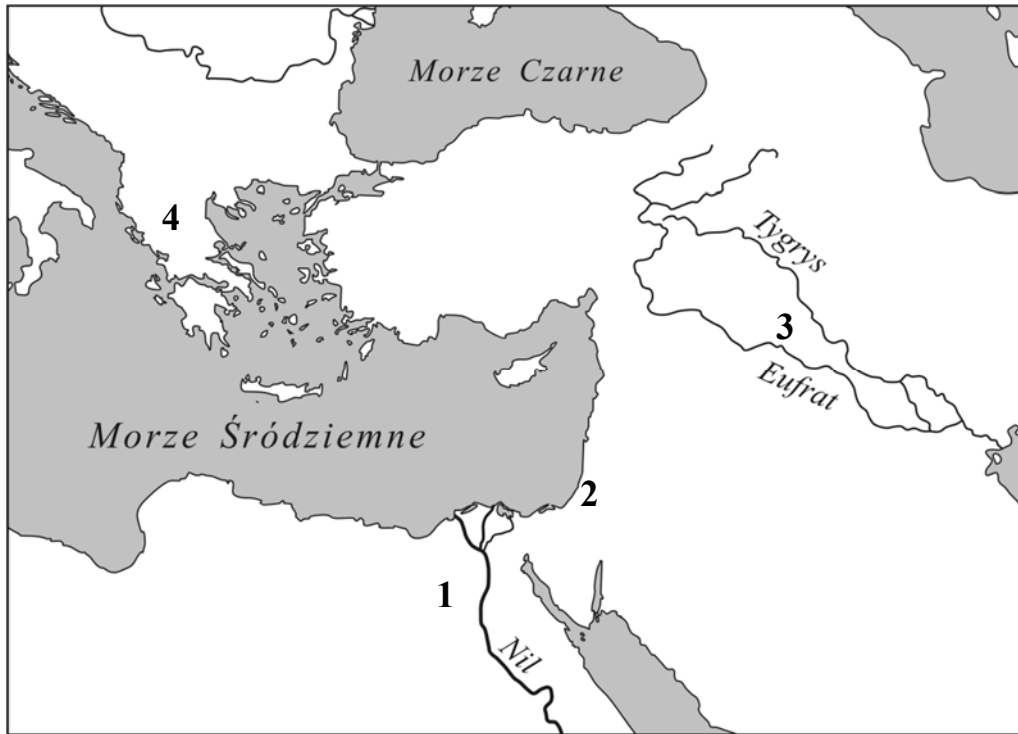
**Czas pracy:  
do 80 minut**



GH-H7-152

**Tekst i mapa do zadania 1.**

Ja jestem królem potężnym, słońcem Babilonu nad krajem Sumeru.



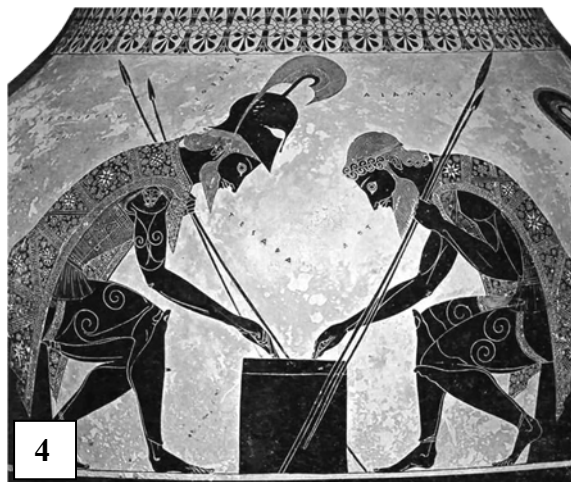
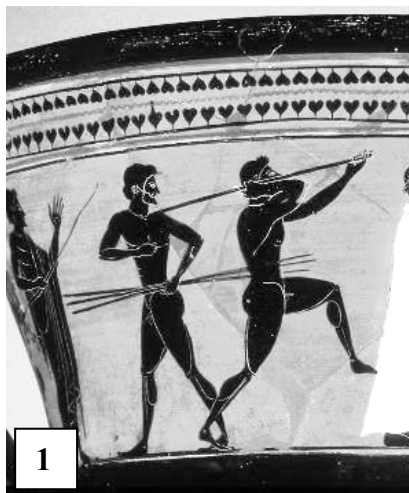
**Zadanie 1. (0–1)**

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Te słowa wypowiedział król, który rządził na obszarze oznaczonym na mapie numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Ilustracje do zadania 2.



Zadanie 2. (0–1)

Która ilustracja nie przedstawia konkurencji rozgrywanej w czasie starożytnych igrzysk w Olimpii? Zaznacz dobrą odpowiedź.

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

### Ilustracje do zadania 3.



### Zadanie 3. (0–2)

Spośród budowli przedstawionych na ilustracjach oznaczonych literami A–D wybierz tę, którą zbudowano najwcześniej, oraz tę, którą zbudowano najpóźniej. Zaznacz dobre litery.

3.1.	budowla zbudowana chronologicznie najwcześniej	A	B	C	D
3.2.	budowla zbudowana chronologicznie najpóźniej	A	B	C	D

### Zadanie 4. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.

Szereg, w którym uporządkowano religie zgodnie z chronologią ich powstania, to:

- A. judaizm, chrześcijaństwo, islam.
- B. islam, judaizm, chrześcijaństwo.
- C. chrześcijaństwo, islam, judaizm.
- D. judaizm, islam, chrześcijaństwo.

**Tekst do zadania 5. i 6.**

Nie mam co jeść i w co się ubrać. Proszę cię więc, panie, abyś zaopiekował się mną. Jeżeli pomożesz mi, dasz jedzenie i ubranie, to ja, do końca mego życia, będę ci służył i będę ci posłuszny.

**Zadanie 5. (0–1)**

**Kto napisał ten tekst? Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. albo 2.**

<b>A.</b>	Wasal,	ponieważ	<b>1.</b>	obiecuje wierną służbę.
<b>B.</b>	Senior,		<b>2.</b>	obiecuje, że da jedzenie i ubranie.

**Zadanie 6. (0–1)**

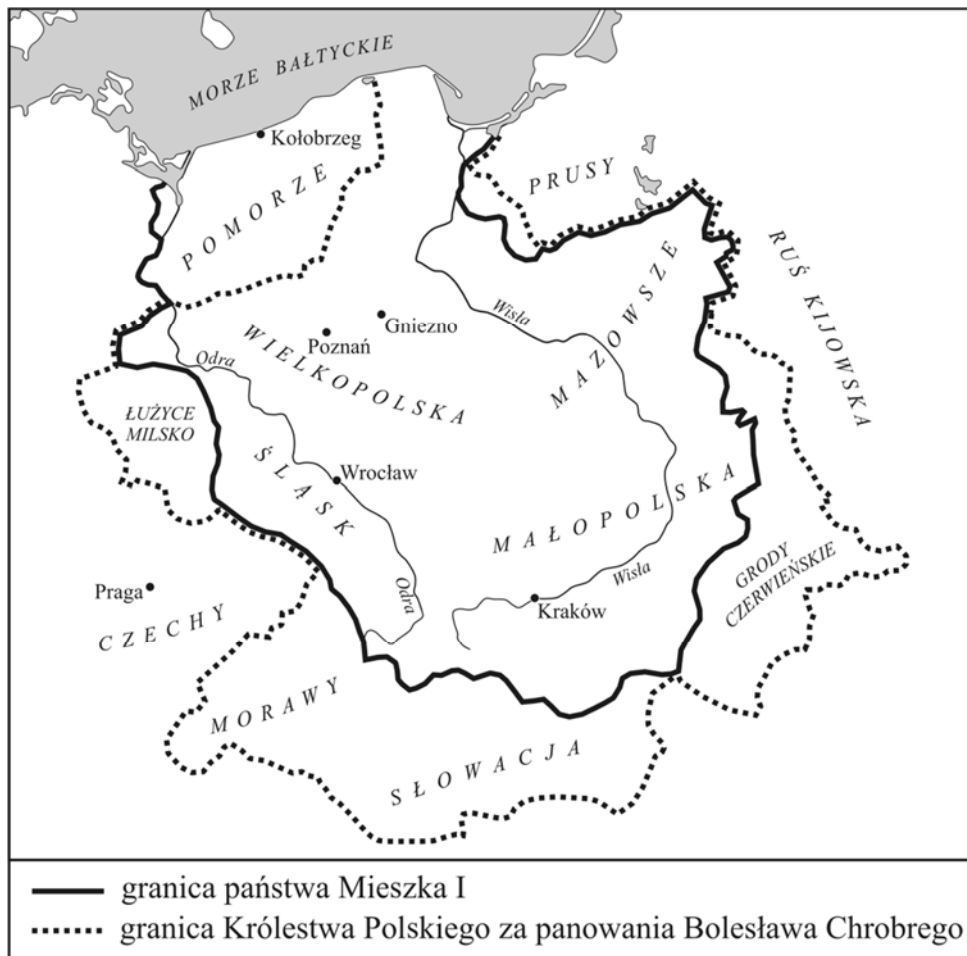
**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Opisane w tekście stosunki społeczne były powszechne w Europie Zachodniej

- A. w starożytności.
- B. w średniowieczu.
- C. w czasach renesansu.
- D. w czasach oświecenia.

## Mapa do zadania 7.

Zasięg terytorialny Polski za panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego



### Zadanie 7. (0–3)

Uzupełnij tekst. Wpisz obok każdego zdania dobrą literę.

7.1. Mapa przedstawia zmiany terytorialne państwa polskiego \_\_\_\_.

- A. pod koniec IX i na początku X wieku
- B. pod koniec X i na początku XI wieku
- C. pod koniec XI i na początku XII wieku

7.2. W Polsce rządziła w tym czasie dynastia \_\_\_\_.

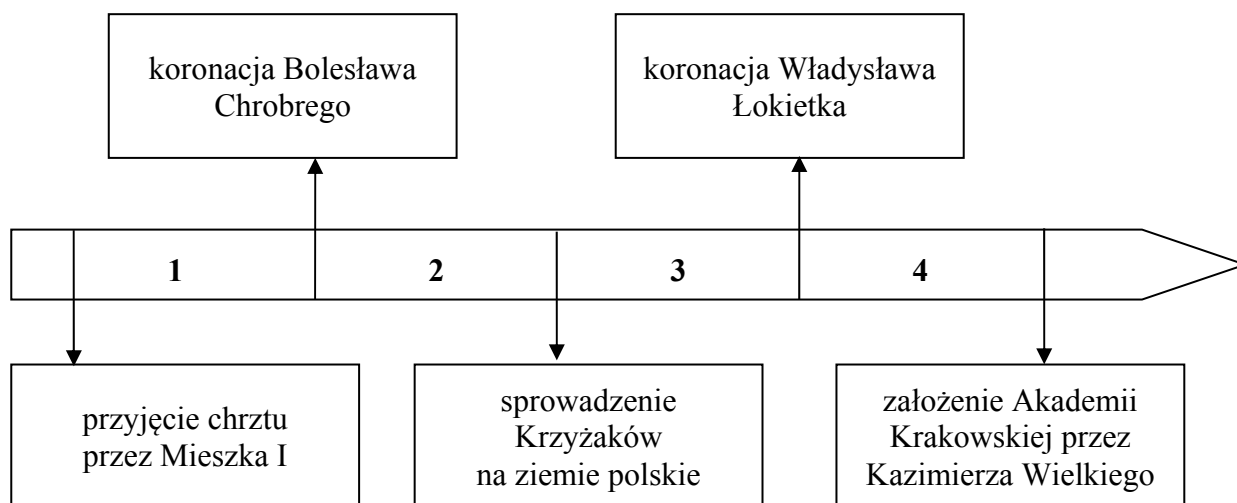
- A. Piastów
- B. Jagiellonów
- C. Andegawenów

7.3. Bolesław Chrobry powiększył terytorium swojego państwa o \_\_\_\_.

- A. Śląsk
- B. Wielkopolskę
- C. Grody Czerwieńskie

### Tekst i taśma chronologiczna do zadania 8.

I żeby nie było między synami wojny o tron, żeby nie było nienawiści i kłótni, dzieli między synów państwo polskie. Najstarszemu Władysławowi daje ziemię krakowską, sieradzką, łęczycką, Śląsk i Pomorze. Innym synom rozkazuje, aby byli Władysławowi we wszystkim posłuszni.



### Zadanie 8. (0–1)

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Opisane w tekście wydarzenie było w okresie, który oznaczono na taśmie chronologicznej numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

### Tekst i mapa do zadania 9.

Z okolicy Kalikatu pochodzą przyprawy korzenne, używane we wszystkich krajach świata. W Kalikacie przyprawy korzenne pakowane są na statki i przewożone do portu Dżidda. Potem mniejszymi statkami płyną do portu Tur. Stąd do Kairu przyprawy przewożą wielbłądy. Z Kairu wędrują do Aleksandrii. Z Aleksandrii przyprawy zabierane są przez statki z Wenecji i z Genui.



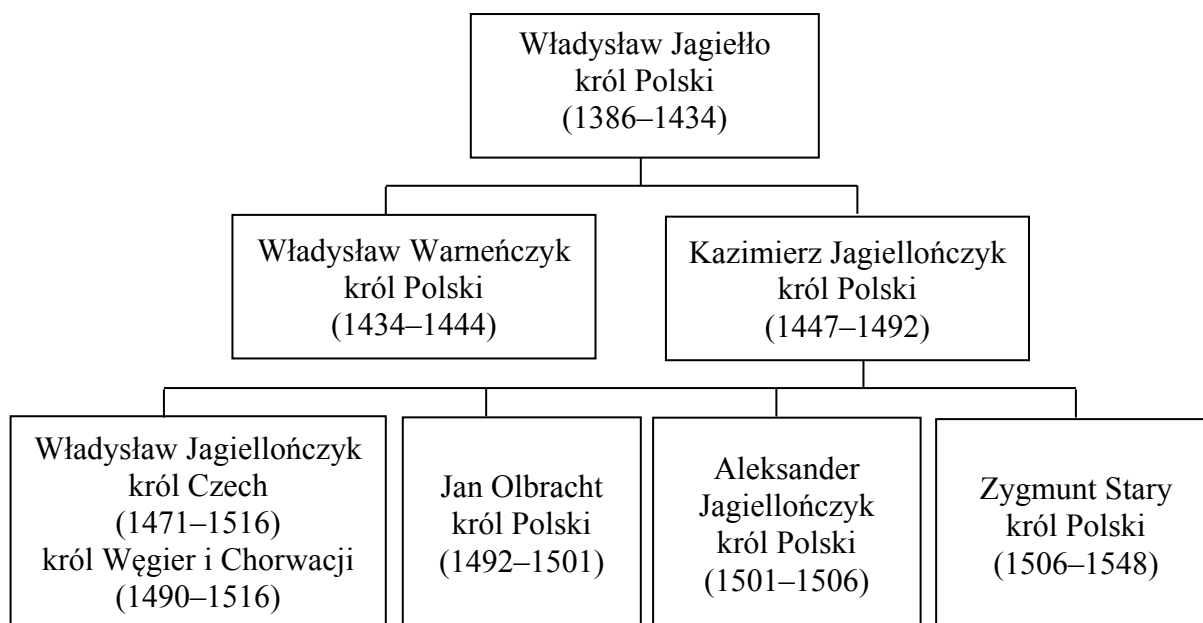
### Zadanie 9. (0–1)

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

W handlu przyprawami korzennymi brali udział kupcy z Wenecji.	P	F
Opisana w tekście trasa transportu przypraw korzennych na mapie jest oznaczona numerem 1.	P	F



## Tablica genealogiczna i tekst do zadania 10.



Zapis, np. 1471–1516, oznacza lata panowania.

Mikołaj Kopernik urodził się w 1473 roku w Toruniu, zmarł w 1543 roku we Fromborku. Od 1496 roku studiował astronomię w Bolonii. W 1503 roku powrócił do Polski. Był sekretarzem i lekarzem wuja, biskupa warmińskiego Łukasza Watzenrode. W 1510 roku zamieszkał we Fromborku. W czasie wojny polsko-krzyżackiej w latach 1520–1521 bronił Olsztyna przed Krzyżakami. W 1543 roku ukazało się jego najważniejsze dzieło *O obrotach sfer niebieskich*.

### Zadanie 10. (0–1)

Zdecyduj, które zdanie jest falszywe. Zaznacz F przy zdaniu fałszywym.

1.	W czasie życia Kopernika w Polsce rządziło kolejno czterech królów.	F
2.	Gdy w Polsce rządził Aleksander Jagiellończyk, Mikołaj Kopernik rozpoczął studia uniwersyteckie we Włoszech.	F
3.	Za rządów Zygmunta Starego ukazało się dzieło Mikołaja Kopernika <i>O obrotach sfer niebieskich</i> .	F

### Tekst do zadania 11.

Henryk, król Polski i wielki książę litewski.

Ogłaszamy, że my i potomkowie nasi, królowie polscy, zgadzamy się, aby po śmierci naszej wolne wybieranie króla zostało.

A jeślibyśmy wystąpili przeciwko prawom i wolnościom obywateli koronnych obojga narodów, to ci od posłuszeństwa nam będą zwolnieni.

### Zadanie 11. (0–1)

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Tekst mówi o tym, że w Polsce będzie rządził król dziedziczny.	P	F
Jeżeli król złamie prawa i wolności obowiązujące w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, to szlachta może być królowi nieposłuszna.	P	F

### Zadanie 12. (0–2)

Do form ustrojów państwowych dopasuj opis. Zaznacz w każdym wierszu tabeli dobrą literę.

12.1.	monarchia parlamentarna w Anglii	A	B	C	D
12.2.	monarchia absolutna we Francji	A	B	C	D

A. Król sam rządzi w państwie. Sam o wszystkim decyduje.

B. W państwie rządzi prezydent. Jest wybrany na cztery lata.

C. Król nie może o wszystkim sam decydować. Musi przestrzegać postanowień parlamentu.

D. Najważniejszą władzą w państwie jest sejm walny. Składa się z izby poselskiej i senatu.

**Ilustracja do zadania 13.**



**Zadanie 13. (0–1)**




**Czy na ilustracji jest budowla w stylu klasycystycznym? Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1. albo 2.**

<b>A.</b>	Tak,	ponieważ	<b>1.</b>	jest podobna do budowli w stylu romańskim.
<b>B.</b>	Nie,		<b>2.</b>	jest podobna do budowli antycznej.

Mapa i tabela do zadań 14. i 15.

Rozbiory Polski



-  ziemię przyłączone do Rosji, Austrii i Prus w 1772 roku
-  ziemię przyłączone do Rosji i Prus w 1793 roku
-  ziemię przyłączone do Rosji, Austrii i Prus w 1795 roku

Obszary zabrane przez zaborców w czasie rozbiorów Polski (w tys. km<sup>2</sup>)

	Rosja	Austria	Prusy
I rozbiór	92	83	36
II rozbiór	250	–	58
III rozbiór	120	47	48


**Zadanie 14. (0–1)**

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Największa część ziem Rzeczypospolitej była pod zaborem rosyjskim.	<b>P</b>	<b>F</b>
Warszawa po drugim rozbiórce znalazła się w granicach Prus.	<b>P</b>	<b>F</b>

**Zadanie 15. (0–1)**

Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.

Obszar zaboru, którego granice oznaczono na mapie linią , miał powierzchnię

- A. 92 tys. km<sup>2</sup>.
- B. 83 tys. km<sup>2</sup>.
- C. 58 tys. km<sup>2</sup>.
- D. 47 tys. km<sup>2</sup>.

**Teksty do zadania 16.**

W *Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela* napisano, że nie można obywatelowi zabrać jego własności bez zapłacenia odszkodowania.

W *Kodeksie Napoleona* napisano, że nie można nikogo zmusić, aby oddał swoją własność, jeżeli nie otrzyma za nią zapłaty.

**Zadanie 16. (0–1)**

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

W dokumentach są zawarte sprzeczne poglądy na temat prawa własności.	<b>P</b>	<b>F</b>
Autorzy <i>Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela</i> chcieli ochronić własność prywatną.	<b>P</b>	<b>F</b>

**Mapa do zadania 17.**



**Zadanie 17. (0–1)**

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Granice Królestwa Polskiego widoczne na mapie zostały ustalone

- A. w wyniku pokoju w Tylży.
- B. w wyniku I rozbioru Polski.
- C. w czasie kongresu wiedeńskiego.
- D. po upadku powstania listopadowego.

### Tekst źródłowy do zadania 18.

Fragment dekretu Tymczasowego Rządu Narodowego

Komitet Centralny Narodowy jako Tymczasowy Rząd Narodowy postanowił:

Art. I. Wszystkie ziemie razem z ogrodami, zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarskimi są od teraz własnością chłopów, bez żadnych obowiązków, danin, pańszczyzny lub czynszu, z warunkiem jedynie opłacania podatków i odbywania służby krajowej.

### Zadanie 18. (0–3)

Uzupełnij tekst. Wpisz obok każdego zdania dobrą literę.

18.1. Ten dokument został wydany przez władze powstańcze w czasie \_\_\_\_.

- A. powstania kościuszkowskiego
- B. powstania listopadowego
- C. powstania styczniowego

18.2. Dokument mówił o \_\_\_\_.

- A. uwłaszczeniu chłopów
- B. powołaniu chłopów do wojska
- C. podwyższeniu opłacanego czynszu

18.3. Celem tego dokumentu było \_\_\_\_.

- A. zwalczanie bogatych właścicieli ziemskich
- B. stworzenie nowoczesnych gospodarstw rolnych
- C. zachęcenie chłopów do wzięcia udziału w powstaniu

### **Tekst do zadania 19.**

Fragment dokumentu przyjętego przez przedstawicieli stanu Karolina Południowa w 1860 roku.

My mieszkańcy Karoliny Południowej decydujemy, że zrywamy unię [związek] z innymi stanami Stanów Zjednoczonych.

### **Zadanie 19. (0–1)**

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

W wyniku ogłoszenia dokumentu

- A. podpisano Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych.
- B. wybuchła wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych.
- C. Stany Zjednoczone przystąpiły do I wojny światowej.
- D. uchwalono konstytucję Stanów Zjednoczonych.



## Ilustracja i tekst do zadania 20.



Osoba przedstawiona na zdjęciu powiedziała następujące słowa:  
„Żołnierze! Daliście już przykład innym, jak bić się o niepodległość ojczyzny. Obecnie naród nie chce, abyście sami walczyli, i w Krakowie powstają Legiony Polskie do wojny z Rosją.”

### Zadanie 20. (0–1)

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Tekst ten to

- A. manifest wydany przez cesarza Niemiec.
- B. rozporządzenie Romana Dmowskiego o obowiązku służby wojskowej.
- C. rozkaz Józefa Piłsudskiego do oddziałów Pierwszej Kompanii Kadrowej.
- D. odezwa Ignacego Jana Paderewskiego do Polaków służących w armii francuskiej.

### Tekst do zadania 21.

Art. 10.

2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

### Zadanie 21. (0–1)

**Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.**

Z powyższego zapisu wynika, że prawo w Polsce uchwała

- A. rząd.
- B. trybunał.
- C. prezydent.
- D. parlament.

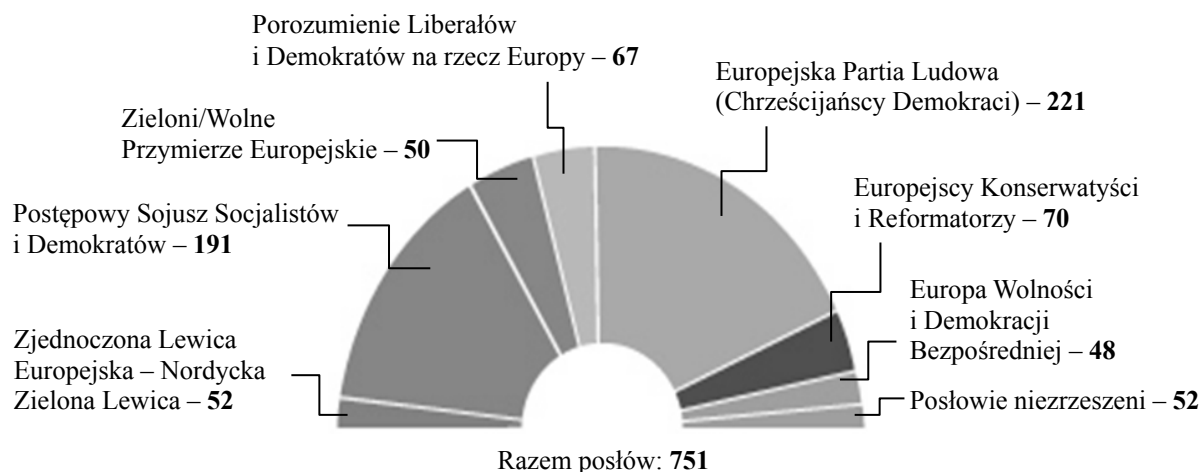
### Zadanie 22. (0–2)

**Jakie prawa i wolności zapisane w konstytucji zostały złamane w opisanych sytuacjach? Dopasuj do każdej sytuacji zapis w konstytucji (A, B, C, D). Zaznacz w każdym wierszu tabeli dobrą literę.**

22.1.	Michał znalazł zaadresowany do Marysi list, otworzył go i przeczytał.	A	B	C	D
22.2.	Przewodniczący przerwał wystąpienie radnemu Kowalskiemu i nie dopuścił ponownie do głosu, gdy ten, w czasie posiedzenia rady gminy, zaczął krytykować działania burmistrza.	A	B	C	D

- A. „Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą.” (Art. 41.)
- B. „Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się.” (Art. 49.)
- C. „Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów.” (Art. 54.)
- D. „Zapewnia się nienaruszalność mieszkania.” (Art. 50.)

### Ilustracja do zadania 23.



### Zadanie 23. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.

Wymienione na schemacie ugrupowania tworzą

- A. Radę Europejską.
- B. Komisję Europejską.
- C. Radę Unii Europejskiej.
- D. Parlament Europejski.

### Tekst do zadania 24.

Ustawa o samorządzie terytorialnym (fragment)

Art. 6.

1. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym.

### Zadanie 24. (0–1)

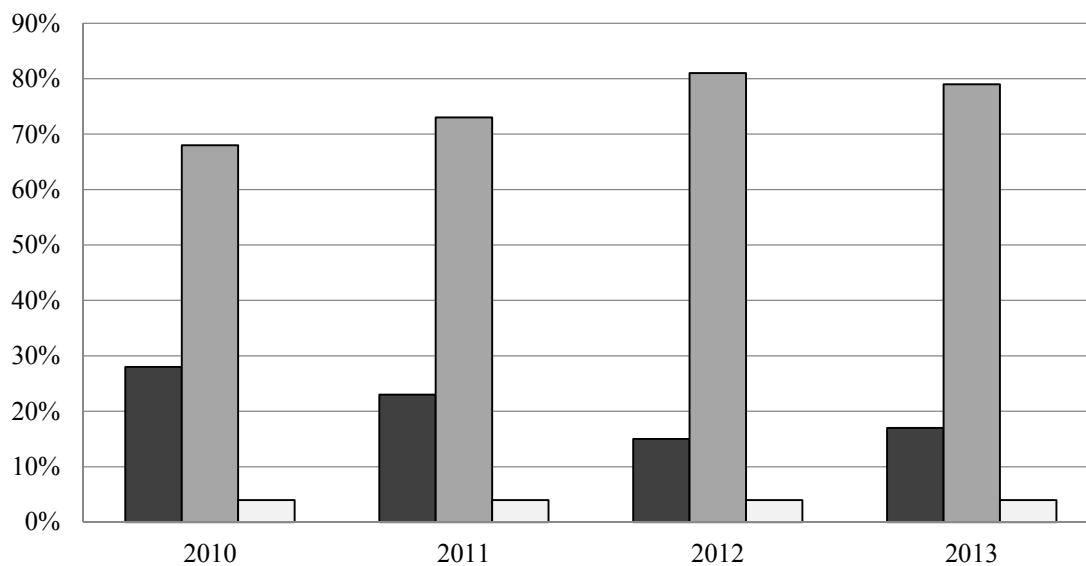
Dokończ zdanie. Zaznacz dobrą odpowiedź.

Jednym z zadań gminy jest

- A. zarządzanie budynkami komunalnymi.
- B. utrzymanie autostrad przebiegających na jej obszarze.
- C. wydawanie cudzoziemcom zezwoleń na pobyt stały w Polsce.
- D. wydawanie paszportów.

**Wykres do zadania 25.**

Poparcie dla wprowadzenia euro w Polsce



Kiedy w Polsce należy wprowadzić euro?

- Euro w Polsce należy wprowadzić najszybciej, jak to będzie możliwe.
- Z wprowadzeniem euro nie należy się spieszyć.
- Trudno powiedzieć.

**Zadanie 25. (0–1)**

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

Większość Polaków w 2013 roku chciała szybkiego przystąpienia Polski do strefy euro.	P	F
Od roku 2010 do roku 2012 zwiększył się procent (%) osób, które chciały jak najszybszego wprowadzenia euro w Polsce.	P	F

## Brudnopis

A series of horizontal dotted lines for writing.

Wykaz źródeł wykorzystanych w zadaniach egzaminacyjnych.

**Strona 2.**

Na podstawie: *Kodeks Hammurabiego*, tłum. M. Stępień, Warszawa 1996.

**Strona 3.**

S. Miller, *Starożytni olimpijczycy*, Warszawa 2006, „Polityka” 2010, nr 10, *Pomocnik Historyczny. 2500 lat od wielkiej bitwy. Maraton; Sport i igrzyska olimpijskie w starożytności*, red. W. Dobrowolski, Warszawa 2004; *Sztuka świata*, t. 2, Warszawa 1989.

**Strona 4.**

*Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2004; *Sztuka świata*, t. 2, Warszawa 1989.

**Strona 5.**

Na podstawie: P. Rietbergen, *Europa. Dzieje kultury*, Warszawa 2001.

**Strona 6.**

Na podstawie: *Szkolny atlas historyczny*, red. B. Jankowiak-Konik, W. Sienkiewicz, Warszawa 2013.

**Strona 7.**

Na podstawie: J. Długosz, *Roczniki czyli Kroniki Sławnego Królestwa Polskiego*, t. 4, Warszawa 1969.

**Strona 8.**

Na podstawie: *Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 1999.

**Strona 9.**

Na podstawie: H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1990; *Historia Polski. Polska do 1586*, red. B. Kaczorowski, Warszawa 2007.

**Strona 10.**

Na podstawie: *Źródła i materiały do nauczania historii*, red. S. Sierpowski, Warszawa 1998; *Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 1999.

**Strona 11.**

*Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2004.

**Strona 12.**

Na podstawie: *Wielki atlas historyczny*, red. E. Olczak, J. Tazbir, Warszawa 2002; *Encyklopedia Szkolna*, Warszawa 2004; *Historia w tekstach źródłowych*, t. 2, red. T. Maresz, P. Juszczyk, Rzeszów 2000.

**Strona 14.**

Na podstawie: *Wielki atlas historyczny*, red. E. Olczak, J. Tazbir, Warszawa 2002.

**Strona 15.**

Na podstawie: *Polska w latach 1795–1864. Wybór tekstów źródłowych do nauczania historii*, oprac. I. Rusinowa, Warszawa 1986.

**Strona 16.**

Na podstawie: *Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 1998.

**Strona 17.**

mjp.najlepsze.media.pl

**Strona 18.**

*Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

**Strona 19.**

www.europa.eu; Ustawa o samorządzie terytorialnym, Dz.U. 1990, Nr 16, poz. 95, z późn. zm.

**Strona 20.**

Na podstawie: *Obawy i nadzieje związane z wprowadzeniem euro w Polsce. Komunikat z badań CBOS*, BS/42/2013, www.cbos.pl